

УДК 343-044.337:364.63-027.553-053.2
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2025-2-6>

ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДИТИНИ В УМОВАХ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Павленко Тетяна Анатоліївна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
кримінального права та процесу
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
pavlenkotatyana7@gmail.com
orcid.org/0000-0002-6019-1086

Актуальність теми. Проблема експлуатації дітей в умовах домашнього насильства набуває особливої значущості в контексті зростання кількості задокументованих випадків прихованого, системного насильства в сімейному середовищі. Таке насильство нерідко супроводжується залученням дитини до різноманітних форм використання – трудового, сексуального, психологічного або протиправного. Незважаючи на наявність окремих кримінально-правових норм, чинне законодавство України не забезпечує комплексного та належного рівня охорони прав дитини, яка перебуває в ситуації тривалого насильства. У таких випадках експлуатація є не лише наслідком протиправної поведінки дорослих, а й формою продовження насильницького впливу, що здійснюється батьками або особами, які виконують функції опікунів, із використанням їхнього офіційного статусу та владного становища.

Мета. Метою дослідження є встановлення змістовних ознак і форм експлуатації неповнолітніх у контексті домашнього насильства, аналіз сучасного стану їхнього кримінально-правового захисту в Україні та формулювання концептуальних пропозицій щодо вдосконалення відповідного законодавства з урахуванням міжнародних стандартів у сфері захисту прав дитини.

Методи. У межах дослідження застосовано порівняльно-правовий, формально-юридичний, системно-структурний та міждисциплінарний методи. Це дало змогу дослідити поняття експлуатації у контексті домашнього насильства, проаналізувати міжнародно-правову базу, а також вітчизняне кримінальне законодавство, в аспекті забезпечення належного правового захисту дитини.

Результатами дослідження. У межах дослідження встановлено, що чинна кримінально-правова система України не забезпечує належного рівня захисту дітей, які зазнають експлуатації в умовах домашнього насильства. Основною причиною цього є відсутність у законодавстві спеціалізованого складу кримінального правопорушення, що охоплював би використання неповнолітнього у трудовій, сексуальній, протиправній або іншій діяльності, яка здійснюється під впливом системного насильства. З'ясовано, що експлуатація в сімейному контексті здебільшого має латентний характер, ґрунтується на зловживанні владною позицією батьків або осіб, які здійснюють опіку, та реалізується в умовах психологічної залежності дитини. Це суттєво ускладнює виявлення, розслідування і правову кваліфікацію таких діянь. Доведено, що поняття експлуатації потребує розширення з урахуванням нематеріальних, нефізичних та опосередкованих форм впливу, а також визнання внутрішньосімейного середовища як окремого простору підвищеної вразливості. Підкреслено, що ізольоване кримінально-правове регулювання без належного залучення механізмів сімейного права, діяльності соціальних служб та психологічної підтримки не здатне забезпечити ефективну протидію цим правопорушенням.

Висновки. Зроблено висновок, що ефективне реагування на експлуатацію дітей у контексті домашнього насильства можливе лише за умови поетапної модернізації кримінального законодавства. Зокрема, необхідним є запровадження окремого складу кримінального правопорушення, що фіксує використання дитини в умовах системного сімейного насильства, із врахуванням залежнісно-психологічних форм впливу. Запропоновано вдосконалити понятійний апарат чинного законодавства, розширивши визначення експлуатації та визнавши сімейне середовище потенційним джерелом високого ризику для прав дитини. Обґрунтовано доцільність створення інтегрованого механізму взаємодії кримінального, сімейного та соціального права з метою раннього виявлення таких випадків, їх належної правової кваліфікації та забезпечення реабілітації потерпілих дітей. Окреслено перспективні напрями подальших досліджень, зокрема у сфері гармонізації національної правозастосовної практики з положеннями Стамбульської конвенції, Конвенції ООН про права дитини та міжнародними стандартами захисту дітей від експлуатації.

Ключові слова: психологічна залежність, використання неповнолітніх, домашнє насильство, трудова експлуатація, дитяча експлуатація, сексуальне рабство, примусова поведінка, кримінальний захист дитини.

EXPLOITATION OF A CHILD IN THE CONTEXT OF DOMESTIC VIOLENCE: CRIMINAL LAW ANALYSIS AND PROSPECTS FOR LEGISLATIVE IMPROVEMENT

Pavlenko Tetiana Anatoliivna,
Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor at the Department of Public Law Disciplines,
Criminal Law and Procedure,
Hryhorii Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
pavlenkotatyana7@gmail.com
orcid.org/0000-0002-6019-1086

Relevance of the Topic. The issue of child exploitation in the context of domestic violence is gaining particular significance in light of the growing number of documented cases of hidden, systemic abuse within family environments. Such violence is often accompanied by the child being subjected to various forms of exploitation – labor, sexual, psychological, or unlawful. Despite the existence of certain criminal law provisions, current Ukrainian legislation does not ensure a comprehensive and adequate level of protection for children subjected to prolonged violence. In these cases, exploitation is not only a consequence of unlawful conduct by adults but also constitutes a continued form of coercive influence exercised by parents or guardians through the abuse of their official status and authoritative position.

Purpose. The purpose of this research is to identify the substantive features and forms of child exploitation in the context of domestic violence, to analyze the current state of their criminal law protection in Ukraine, and to formulate conceptual proposals for improving the relevant legislation in accordance with international child protection standards.

Methods. The research applies comparative legal, formal legal, systemic-structural, and interdisciplinary methods. This methodological approach allows for an in-depth analysis of the concept of exploitation in domestic violence settings, an examination of international legal frameworks, and an assessment of domestic criminal law provisions ensuring appropriate legal safeguards for children.

Results. The study establishes that the current criminal law framework in Ukraine fails to provide adequate protection for children subjected to exploitation in the context of domestic violence. The core reason for this deficiency is the absence of a specialized corpus delicti that would address the use of a minor in labor, sexual, unlawful, or other forms of activity that occur under the influence of systemic abuse. It is found that intra-family exploitation is largely latent, rooted in the abuse of parental or custodial authority, and typically unfolds in conditions of psychological dependency. This significantly complicates the detection, investigation, and legal qualification of such acts. The research demonstrates that the concept of exploitation must be expanded to include non-material, non-physical, and indirect forms of coercion, and that the family environment should be recognized as a distinct space of heightened vulnerability. The study emphasizes that isolated criminal law regulation, without the effective involvement of family law mechanisms, social services, and psychological support, is insufficient for effectively countering such offenses.

Conclusions. The research concludes that effective response to the exploitation of children in the context of domestic violence requires a phased modernization of criminal legislation. Specifically, it is necessary to introduce a separate corpus delicti addressing the use of a child under conditions of systemic domestic violence, taking into account dependency-based and psychological forms of influence. It is proposed to improve the definitional framework of existing legislation by broadening the legal understanding of exploitation and recognizing the family environment as a potential high-risk factor for violations of children's rights. The study substantiates the need to create an integrated mechanism for the interaction of criminal, family, and social law aimed at early detection, proper legal qualification, and the rehabilitation of affected children. It also outlines promising directions for further research, particularly in the field of harmonizing national law enforcement practices with the provisions of the Istanbul Convention, the UN Convention on the Rights of the Child, and international child protection standards.

Key words: psychological dependency, involvement of minors, domestic violence, labor exploitation, child exploitation, sexual slavery, coercive behavior, criminal protection of the child.

Вступ. Експлуатація дитини в умовах домашнього насильства становить одну з найнебезпечніших форм посягання на особисту недоторканність, свободу та гідність неповнолітньої особи. У вітчизняній правозастосовній практиці така поведінка часто залишається латентною через психологічну залежність дитини від батьків, обмеженість зовнішнього контролю, а також відсутність цілісної правової моделі реагування на поєднання системного насильства й експлуатації в межах сімейного середовища. Водночас міжнародні стандарти у сфері

захисту прав дитини – зокрема Конвенція ООН про права дитини, Стамбульська конвенція, рекомендації та модельні акти Ради Європи – наголошують на необхідності визнання особливої вразливості дітей у сімейному контексті як простору підвищеного ризику експлуатаційних впливів. Актуальність цієї теми зумовлена як зростанням виявлених випадків прихованого сімейного насильства, так і необхідністю осмислення кримінально-правових механізмів, здатних ефективно протидіяти системному використанню дитини як ресурсу – трудового, сексу-

ального, економічного або кримінального – у межах батьківської влади.

1. Міжнародні стандарти захисту дитини від експлуатації в умовах домашнього насильства

Міжнародно-правові механізми захисту дітей від експлуатації, зокрема в контексті домашнього насильства, є результатом тривалого процесу формування універсальних і регіональних стандартів, що поєднують підходи гуманітарного, соціального та кримінального права.

Центральне місце серед таких документів посідає Конвенція ООН про права дитини 1989 р., яка визначає комплекс основоположних прав дитини, включаючи гарантії захисту від усіх форм експлуатації. Зокрема, ст. 19 Конвенції покладає на держави-учасниці обов'язок вживати всіх необхідних законодавчих, адміністративних, соціальних та освітніх заходів для захисту дитини від будь-якого фізичного чи психічного насильства, недбалої поведінки, жорстокості або експлуатації, зокрема сексуального характеру, з боку батьків, законних опікунів або будь-якої іншої особи, яка опікується дитиною (Організація Об'єднаних Націй, 1989).

Особливу увагу міжнародне право приділяє захисту дітей від примусової праці, залучення до жебрацтва, сексуального рабства, а також використання у злочинній діяльності. У цьому контексті важливого значення набуває Факультативний протокол до Конвенції ООН про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії (2000), який, поряд із безпосередньо торгівлею, охоплює також питання примусу та використання дитини з метою наживи – у тому числі в умовах приватного або родинного середовища. Попри те, що Протокол не містить прямої вказівки на домашнє насильство як контекст здійснення злочинних діянь, його положення поширюються на ситуації, в яких дитина зазнає експлуатації у вигляді сексуального примусу або продажу, незалежно від місця вчинення таких дій. Таким чином, якщо експлуатація дитини відбувається в межах сім'ї та відповідає складом правопорушень, визначених Протоколом (зокрема сексуальна експлуатація, торгівля чи використання з порнографічною метою), такі випадки підлягають міжнародно-правовому реагуванню відповідно до зазначеного документа (Організація Об'єднаних Націй, 2000).

Отже, хоча ані сам Протокол, ані базова Конвенція не містять окремого розділу, присвяченого експлуатації дітей саме в умовах домашнього насильства, їхні положення можуть бути застосовані для захисту неповнолітніх у випадках, коли форми насильства або експлуатації відповідають ознакам кримінально караних діянь, визначених у цих міжнародних актах.

На регіональному рівні ключову роль у нормативному оформленні стандартів захисту дитини в родинному середовищі відіграє Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального зловживання 2007 р. (Лансаротська конвенція). Вона прямо передбачає обов'язок держав

вживати всебічних заходів для запобігання сексуальному насильству над дітьми, незалежно від того, чи має місце таке насильство у публічному, чи в приватному (включаючи сімейне) просторі. Так, ст. 5 покладає на державу обов'язок забезпечити ефективний контроль над особами, що перебувають у близьких стосунках із дитиною, включно з членами родини. Ст. 6 зобов'язує впроваджувати просвітницькі заходи для батьків та осіб, що здійснюють догляд за дітьми, з метою попередження сексуальної експлуатації. Ст. 18 встановлює кримінальну відповідальність за будь-які навмисні сексуальні дії щодо дитини, незалежно від соціального чи родинного контексту (Рада Європи, 2007).

Відповідно до вимог чинного українського правопису, наукового стилю та логіки викладу, запропонований текст потребує незначного уточнення структури речень і посилення логічних зв'язків. Ось відредагований варіант:

Особливо важливим положенням Лансаротської конвенції є визнання дитинства станом підвищеної вразливості, що зумовлює обов'язок держав-учасниць створити дієві нормативні гарантії недопущення зловживання опікунськими або владними повноваженнями з боку дорослих, які здійснюють нагляд чи піклування над дитиною. Ратифікація цієї Конвенції зобов'язує Україну адаптувати національне законодавство до її положень, зокрема у частині посилення кримінально-правового захисту дітей від сексуального насильства та експлуатації. Це охоплює, зокрема, криміналізацію таких діянь, як сексуальне розбещення неповнолітніх, грумінг (домагання до дитини з метою встановлення сексуального контакту), а також обіг, зберігання та перегляд матеріалів, що містять сцени сексуального насильства над дітьми (ЮрФем, 2021).

Не менш значущим міжнародним документом у сфері захисту дитини є Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству (Стамбульська конвенція, 2011), яка вперше на рівні міжнародного договору комплексно трактує домашнє насильство як феномен, що може мати експлуатаційні наслідки. Відповідно до ст. 3 Конвенції, домашнє насильство включає не лише фізичний або сексуальний, а також психологічний, економічний і контрольний вплив. Ст. 4 передбачає принцип недискримінаційного захисту постраждалих осіб, включно з дітьми, які зазнали або стали свідками насильства у сім'ї (Організація Об'єднаних Націй, 2007).

Україна підписала Стамбульську конвенцію у 2011 р., а в червні 2022 р. здійснила її ратифікацію, що покладає на державу зобов'язання щодо гармонізації кримінального законодавства із зазначеними положеннями та впровадження ефективних механізмів захисту дітей у середовищі домашнього насильства.

Окремої уваги заслуговують також Конвенція МОП № 182 (1999 р.) про найгірші форми дитячої праці та Конвенція № 138 (1973 р.) про мінімальний вік для прийняття на роботу

(Міжнародна організація праці, 1999; Міжнародна організація праці, 1973). Ці міжнародно-правові акти визначають експлуатацію дітей у формах примусової праці, залучення до проституції, порнографії чи протиправної діяльності (зокрема, торгівлі наркотичними засобами) як неприпустиму за жодних умов – включно з сімейним або приватним контекстом. Водночас, попри наявність загального нормативного регулювання, в цих документах відсутнє окреме положення, що безпосередньо стосується покарання за експлуатацію дитини саме в умовах домашнього насильства.

Таким чином, аналіз міжнародно-правових актів, ратифікованих Україною, дає підстави стверджувати, що міжнародні стандарти визнають родинне середовище потенційним осередком порушення прав дитини та покладають на держави-учасниці обов'язок створення спеціалізованих механізмів для виявлення, припинення й належного реагування на випадки експлуатації в умовах сімейного насильства. Це, у свою чергу, актуалізує необхідність перегляду положень національного кримінального законодавства, яке наразі не містить спеціалізованого складу кримінального правопорушення, що охоплював би такі діяння як окрему кваліфіковану форму експлуатації дитини.

2. Прогалини національного законодавства щодо захисту дитини від експлуатації в сім'ї та перспективи його вдосконалення

Незважаючи на наявність окремих положень, що регулюють відповідальність за насильство стосовно дитини та її експлуатацію, Кримінальний кодекс України не містить цілісної, системно вибудованої норми, яка б охоплювала ситуації використання неповнолітніх у межах домашнього насильства. Така ситуація зумовлює нормативну прогалину в системі кримінально-правового реагування на складні, багатофакторні форми впливу, що мають латентний, повторюваний характер і базуються на залежності дитини від дорослого, який перебуває у статусі батька, матері чи іншої уповноваженої особи. Відсутність адекватного правового механізму залишає дитину незахищеною у найбільш ризикованому середовищі – сім'ї.

Чинна ст. 126-1 КК України («Домашнє насильство») криміналізує систематичне фізичне, психологічне або економічне насильство, однак не передбачає експлуатацію як окрему кваліфіковану ознаку чи обтяжуючу обставину. Ст. 150 («Експлуатація дітей») передбачає відповідальність за використання дитини у формі примусової праці, жебрацтва чи іншої діяльності, однак не враховує сімейний контекст і особливий характер насильницьких владних відносин між дитиною та батьками або опікунами (Верховна Рада України, 2001). Подібна ситуація зумовлює фрагментарність правового регулювання і відсутність нормативного інструментарію, що дозволив би кваліфікувати багатовимірні дії дорослого як єдине, комплексне кримінальне правопорушення, що поєднує насильство і експлуатацію.

На додаток, ст. 149, 150-1, 304 КК України передбачають відповідальність за торгівлю людьми, використання малолітніх для жебрацтва, втягнення у злочинну діяльність, однак жодна з них не визначає системну експлуатацію в сім'ї як окремий склад. Не існує також спеціальної норми, що визнавала би психологічно опосередковану або нефізичну експлуатацію – наприклад, змушування дитини обслуговувати побутові чи емоційні потреби дорослого, виконувати функції, не відповідні її віковим можливостям, під тиском емоційної залежності або страху покарання.

У процесі вивчення цього проблемного питання встановлено, що експлуатація дитини в сімейному контексті здебільшого має латентний, хронічний та психологічно опосередкований характер. Вона часто ґрунтується не на фізичному насильстві як такому, а на зловживанні владним або опікунським становищем з боку батьків, законних представників чи інших дорослих членів домогосподарства, які здійснюють формальний або неформальний контроль над дитиною. У таких випадках дитина, перебуваючи в стані тривалої емоційної залежності та соціальної ізоляції, позбавлена змоги самостійно ідентифікувати власний стан як експлуатаційний або небезпечний, що істотно ускладнює процеси виявлення, фіксації, розслідування та правової кваліфікації відповідних діянь.

Аналіз чинного законодавства та міжнародно-правових зобов'язань України дає підстави для висновку, що поняття «експлуатація» у національній правовій системі потребує розширення з урахуванням нефізичних, нематеріальних і системно прихованих форм впливу, які порушують гідність, автономію та безпеку дитини. Такий підхід передбачає визнання родинного середовища як простору підвищеного ризику, в якому можливі не лише класичні прояви насильства, а й експлуатаційні моделі взаємодії – зокрема використання дитини для задоволення психологічних потреб дорослого, обмеження в доступі до освіти з метою примусового виконання обов'язків у домашньому господарстві, утримання в умовах емоційного шантажу або страху покарання.

З огляду на комплексний характер таких правопорушень, ізольоване кримінально-правове регулювання є недостатнім. Воно не враховує специфіки виявлення латентної експлуатації, потреб у невідкладному соціальному втручанні та необхідності міждисциплінарного підходу до реагування. Відповідно, ефективна протидія експлуатації дитини в умовах домашнього насильства можлива лише за умови скоординованої взаємодії кримінального та сімейного права, органів у справах дітей, системи психологічної допомоги, освітніх і медичних закладів. Такий підхід узгоджується з положеннями Лансаротської та Стамбульської конвенцій, які передбачають обов'язок держав створювати міжвідомчі механізми реагування на випадки сексуального, психологічного та іншого зловживання щодо дитини в сімейному середовищі.

З урахуванням вищезазначеного, вбачається за доцільне впровадження в українське

законодавство нової кримінально-правової норми або комплексного нормативного механізму, що охоплював би умисне використання дитини в умовах системного сімейного насильства з метою отримання вигоди або утвердження влади та контролю. Така норма повинна враховувати не лише матеріальні чи фізично виражені форми експлуатації, а й психологічно опосередковані механізми впливу, які ґрунтуються на емоційній залежності, страху, прив'язаності чи прихованому примусі, що є характерними для домашнього середовища.

Пропонована правова конструкція має передбачати такі ключові ознаки:

- використання дитини в будь-якій діяльності (трудовій, сексуальній, протиправній, побутовій або іншій), яка має ознаки отримання вигоди чи реалізації контролю;
- вчинення таких дій у межах родинних або опікунських правовідносин, у тому числі з боку біологічних батьків, інших членів сім'ї, усиновлювачів або осіб, які фактично здійснюють догляд;
- поєднання експлуатаційних дій із системним насильством (фізичним, психологічним, економічним), що має повторюваний характер і впливає на самосприйняття, автономію та свободу волевиявлення дитини;
- наявність тривалого впливу, що призводить до формування стійкого стану підлеглості, безпорадності, психологічної фіксації або унеможливлення вибору альтернативної поведінки.

Окрім того, така кримінально-правова норма має бути узгодженою з положеннями сімейного, адміністративного та процесуального законодавства, забезпечуючи комплексний і поетапний захист дитини – від моменту виявлення правопорушення до стадії її реабілітації. З цією метою доцільним є створення супутнього механізму виявлення прихованої експлуатації шляхом обов'язкового залучення фахівців-психологів, соціальних працівників і представників освітніх інституцій, що сприятиме подоланню типової латентності таких діянь і мінімізації ризиків вторинної віктимізації дитини.

Законодавче закріплення окремого складу кримінального правопорушення дало б змогу: уніфікувати практику реагування на випадки експлуатації дітей у сімейному середовищі; чітко відмежувати такі діяння від суміжних складів, які не завжди охоплюють усю складність ситуації; створити підґрунтя для системного збору статистичних даних, здійснення моніторингу та розроблення ефективних заходів профілактики; а також адаптувати правозастосовну практику до положень Стамбульської конвенції та Конвенції ООН про права дитини.

Окрім запровадження нового складу кримінального правопорушення, доцільно також внести зміни до ст. 126-1 Кримінального кодексу України, доповнивши її обтяжуючою обставиною у вигляді експлуатації дитини в контексті домашнього насильства. У паралельному напрямі необхідно оновити положення Кримінального процесуального кодексу України з метою передбачення спеці-

альних процесуальних гарантій для дітей, які стали жертвами такої експлуатації – зокрема обов'язкову участь психолога та захисника, проведення закритих судових слухань, забезпечення охорони інтересів неповнолітнього на всіх стадіях кримінального провадження.

Отже, оновлення кримінального законодавства з урахуванням міжнародних зобов'язань України та актуальних викликів є необхідною передумовою для створення ефективної системи захисту дітей, які перебувають у ситуації експлуатації, прихованої під формальними родинними стосунками. Така реформа покликана подолати замкнене коло безкарності, у якому дитина позбавлена не лише фізичного захисту, а й належного правового визнання її страждань як наслідку злочинної поведінки.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що експлуатація дитини в умовах домашнього насильства є складним, багатовимірним явищем, яке залишається недостатньо врегульованим у кримінальному законодавстві України. Попри наявність окремих норм, що стосуються експлуатації (ст. 149, 150, 150-1 КК України) або домашнього насильства (ст. 126-1 КК України), жодна з них не охоплює ситуації умисного використання дитини в межах сім'ї під системним впливом насильницької поведінки дорослого, яка реалізується через психологічний тиск, зловживання владною позицією або створення стану залежності. Відтак чинне кримінально-правове поле є фрагментарним і концептуально неповним щодо охоплення латентних, нефізичних і опосередкованих форм експлуатації, що мають місце в родинному середовищі.

Водночас міжнародні стандарти (зокрема Конвенція ООН про права дитини, Стамбульська та Лансаротська конвенції) прямо зобов'язують держави визнавати родину як потенційно ризикогенне середовище для порушення прав дитини та передбачають створення ефективних правових механізмів для виявлення, документування і належного реагування на експлуатаційні практики в межах сім'ї.

Таким чином, ефективне протидіяння таким правопорушенням потребує не лише запровадження спеціального складу кримінального правопорушення, а й міждисциплінарної інтеграції інструментів кримінального, сімейного, соціального та медико-психологічного реагування. Такий підхід забезпечить своєчасне виявлення порушень, надання комплексної підтримки постраждалим дітям і мінімізацію ризику вторинної віктимізації.

З огляду на викладене, подальші наукові дослідження доцільно зосередити на розробленні уніфікованої практики застосування кримінального права до випадків експлуатації в сімейному контексті, удосконаленні процесуального законодавства з урахуванням міжнародних стандартів, а також створенні міжвідомчих алгоритмів реагування на виявлені факти зловживання владними повноваженнями у відносинах з дітьми. Лише комплексний і системно інтегрований підхід забезпечить повноцінне визнання дитини як суб'єкта

права на безпеку, гідність і захист – навіть у найприхованішому середовищі порушень – у її власній родині.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс, Закон від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 05.04.2025).
2. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182 від 17 червня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text (дата звернення: 02.04.2025).
3. Конвенція про мінімальний вік для прийому на роботу № 138 від 26 червня 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_054#Text (дата звернення: 05.04.2025).
4. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 02.04.2025).
5. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text (дата звернення: 02.04.2025).
6. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 р. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 02.04.2025).
7. Лансаротська конвенція – амбітний план захисту дітей від сексуального насильства. *Jurfem* : офіційний сайт. URL: <https://jurfem.com.ua/lansarotska-konvenciaambitnyi-plan> (дата звернення: 02.04.2025).
8. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії від 25 травня 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b09#Text (дата звернення: 02.04.2025).

REFERENCES:

1. Kryminal'nyi kodeks Ukrainy (2001). Kryminal'nyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 5 kvitnia 2001 r. № 2341-III [Criminal Code of Ukraine: Law of April 5, 2001, No. 2341-III]. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved April 5, 2025, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Konventsiiia pro zaboronu ta nehaiini zakhody shchodo likvidatsii naihirshykh form dytyachoi pratsi № 182 vid 17 chervnia 1999 r. (1999). Konventsiiia pro zaboronu ta nehaiini zakhody... [Convention concerning the Prohibition

and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour No. 182]. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved April 2, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text

3. Konventsiiia pro minimal'nyi vik dlia pryimannia na robotu № 138 vid 26 chervnia 1973 r. (1973). Konventsiiia pro minimal'nyi vik... [Convention concerning Minimum Age for Admission to Employment No. 138]. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved April 5, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_054#Text

4. Konventsiiia pro prava dytyny vid 20 lystopada 1989 r. (1989). Konventsiiia pro prava dytyny [Convention on the Rights of the Child]. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved April 2, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

5. Konventsiiia Rady Yevropy pro zakhyst ditei vid seksual'noi eksploatatsii ta seksual'noho nasyt'stva vid 25 zhovtnia 2007 r. (2007). Konventsiiia Rady Yevropy... [Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse]. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved April 2, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text

6. Konventsiiia Rady Yevropy pro zapobihannia nasyt'stvu stosovno zhinok i domashn'omu nasyt'stvu ta borot'bu iz tsymy yavyschamy vid 11 travnia 2011 r. (2011). Konventsiiia Rady Yevropy... [Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence]. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved April 2, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

7. Lansarots'ka konventsiiia – ambitnyi plan zakhystu ditei vid seksual'noho nasyt'stva (n.d.). Lansarots'ka konventsiiia... [Lanzarote Convention – An ambitious plan to protect children from sexual violence]. Jurfem: official site. Retrieved April 2, 2025, from <https://jurfem.com.ua/lansarotska-konvenciaambitnyi-plan>

8. Fakultatyvnyi Protokol do Konventsii pro prava dytyny shchodo torhivli dit'my, dytyachoi prostytutsii i dytyachoi pornografii vid 25 travnia 2000 r. (2000). Fakultatyvnyi Protokol... [Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography]. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved April 2, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b09#Text

Стаття надійшла до редакції 15.04.2025

The article was received 15 April 2025